

297283

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXV. ÉVFOLYAM

1943. 11. SZÁM.

ALAPITOTTA: RAVASZ LÁSZLÓ

TARTALOM:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ IGE TÜKRÉBEN.

I. L.: Az első szeretet.

Dávid Gyula: A házasság és család.
(Hogyan kell a családalapításra készülni?)

Tőkés István: Egyház és állam.

Toró Gyula: Missziói konferencia
Hajdúszoboszlón.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA.

Megalakult az Erdélyi Református
Lelkésznék Szövetsége.

Az Erdélyi Református Lelkésznék
Szövetségének alapszabályai.

VASÁRNAPI ISKOLA.

Kozma Tibor: Vezérgondolatok
Fankhauser vasárnapi iskolai tanításaihoz.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8— PENGÓ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

KÉRELEM.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy az előfizetési díjakat minél sürgősebben küldjék be. Mivel már többször is közöltünk erre vonatkozó felhívást a lapban és osekklapot is küldöttünk, kérjük az előbb már erre a célra küldött osekklap felhasználását. Jelen számunk címszalagján mindenki részére feltüntetjük, mennyi hátraléka van és kérjük ennek sürgős rendezését, hogy a nyomda iránti kötelezettségünknek eleget tudjunk tenni és a lap megjelenésében zavarok ne álljanak elő.

A KIADÓHIVATAL.

Az Ifjú Erdély irattérjesztésében kapható iratok:

DR. KISS TIHAMÉR:

A ref. népiskola a vallásos nevelés szolgálatában.

Ára 40 fillér.

Dr. KISS TIHAMÉR:

A kátétanítás módszerének történeti ismertetése.

A református kátétanítás módszertana.

Áruk 5—5 Pengő.

KOZMA TIBOR:

Az „Imago Dei” problémája és a prédikált Ige.

Ára 5.— Pengő.

RAVASZ LÁSZLÓ:

Hít és engedelmesség.

Ára 8.— Pengő.

A világot legyőző hit.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos,
Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 1·80 Pengő.

AZ IGE TÜKRÉBEN

Az első szeretet.

Jel. 2 : 2—4.

Amit az Úr erről a gyülekezetéről mond, az első versekben csupa dicséret, amelyet azonban a 4. versben súlyos vád követ. A dicséret egy öntudatos, hűséges gyülekezet képét mutatja, amelynek a jellemvonásai a szenvedésekben való kitartás, a tanítás tisztaságának és hitelességének pontos ellenőrzése és a szeretet ügyében való fáradhatatlan munka. A vád, a panasz annál megdöbbentőbb: az első szeretetet elhagytad!

Azt gondolnánk, hogy az első szeretet elhagyása nem járhat együtt ilyen tulajdonságokkal. Azt hinnénk, ha az első szeretet megszűnt, abból közömbösség, ingatagság, tétlenség következik. Sokszor ez így is van. A szeretet és buzgalom első idejét valami erőtlenség, lethargia, fáradtság követi és váltja fel. A lélek lassanként érzéktelenné válik az Úr ügye iránt, fásúltság lepi meg és hogy a maga tevékenységi vágyainak talajt kapjon, egészen más dolgokkal foglalja el magát. Sok ilyen kiábrándult, az Úr ügye iránt megfagyott lelket találunk azok között, akik régebben az első szeretet tüzeiben lobogtak.

De itt másképpen olvassuk. Azt olvassuk, hogy lehet az első szeretetet elveszíteni úgy is, hogy azért a buzgóság nem lankad, a tanítás tisztaságához ragaszkodnak és hajlandók a próbákat is vállalni az Úr ügyéért. Minden megvan, minden megy, úgy, mint régen. Csak egy valami hiányzik belőle: hiányzik a szeretetnek az az üdesége, frissesége, önkéntessége és boldogsága, amivel akkor kezdett az a lélek, az az egyház a szolgálathoz, mikor először vágott bele az Úr szerelmének felismerésébe.

És most itt az a baj, hogy mindezek az első szeretet nélkül elvesztik az erejüket. A próbák alatti kitartás — az első szeretet heve hiányában — a tradíciókhoz való ragaszkodássá, a „vastagnyakúság“ makacsságává válik, a hit tartalma feletti örködés a tan külső formáihoz való kapcsolódássá, a munkában való buzgóság ambíciójává, sikerek és eredmények hajszolásává. Minden megvan, úgy, mint azelőtt, de egy valami hiányzik belőlük: az, hogy nem az élő Krisztus iránti háládatos odaadás, buzgó és hűséges szeretet irányítja. Gépiessé, vagy kiszámítottá, megszokottá, vagy emberi törekvések és vágyak eszközeivé válik a keresztyén élet.

Nem fenyeget-e ez néha minket, nevelőket és pásztorokat, de nem fenyegeti-e az egész egyházunkat? Nem kísértő dolog-e az, arra gondolni, hogy a mi munkánk folyik, prédikálunk, vallást tanítunk, végezzük a szolgálatot, de anélkül, hogy úgy égne bennünk a Krisztus iránt való szeretet lángja, hogy az egyházban már magától is megy minden, a megszokottság és tradíció kitaposott útján, anélkül, hogy lélek kellene hozzá. Van-e egy ilyen munkának értéke Isten előtt, aki elsősorban a szívek forró és buzgó szeretetét és odaadását követeli meg a maga számára?

Ezen csak úgy lehet segíteni, ha visszatérünk az „első szeretet”-hez. Ha visszatérünk ahhoz, ami ezt a szeretetet tudja ébreszteni, fenntartani, táplálni a lelkünkben: a Krisztus szerelméhez. Pál azt mondta: a Krisztus szerelme *szorongat* engem, ami azt jelelti, hogy megragadott, tart és el nem ereszt, meghatározza az életemet és indít a szolgálatra. Ennek a szeretetnek naponta magunk elé és a gyülekezet elé állítása adja vissza nekünk az első szeretet buzgóságát, üdességét, elevenségét, bensőségét és ez adja meg a munkánknak is azt, ami igazán Krisztusért végzett munkává teszi.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A házasság és a család

Hogyan kell a családalapításra készülni?

IV.

2. Azt mondtuk a házasság céljának a meghatározásánál, hogy *uralom is*, az ember uralma környező világa felett. „Hajtsátok birodalmatok alá a földet és uralkodjatok.” A bűneset után az embernek a környező világa feletti uralma nem olyan természetes és magától értetődő. Azóta is állandóan küzd az ember, hogy uralmát visszaszerezze, tökéletesítse a világ felett. Az embereknek egész civilizációs és kulturális törekvése nem más, mint ennek az uralomnak megszerzése és biztosítása. Az uralkodás kötelezettségében tehát a *művelődés* parancsa van adva. Műveltnek lenni minden embernek Istentől rendelt feladata; éppen ennek az isteni rendelésnek betöltése érdekében, hogy uralmát a világban biztosítsa és a maga emberi életének Istentől rendelt minden más feladataihoz a lehetőséget megteremtse. De mi köze ennek a házasságra való előkészülethez.

Nehéz dolog a kultúra lényegének pusztá bejelentésével elhíttetni, hogy a művelt felek házassága tökéletesebb házasság, mint a műveletlen házasfeleké. Nehéz különösen ma, mikor a tapasztalat éppen az ellenkezőjét igazolja, minél tudatlanabb valaki, minél járatlanabb a világ dolgaiban, annál igénytelenebb és boldogabb s viszont minél műveltebb valaki, a műveltség vulgáris értelmében, műveltségéből annál több furfangos gátlás keletkezik, s sokszor boldogtalanabb az élete a tudatlanénál. A házassági életnek a műveltség nagy előnyére van és műveltnek lenni mindenkinek kötelessége. Ezt az ítéletet hozom összefüggésbe a családi élettel.

Az igazi művelődés az embernek biztosabb, határozottabb és gyorsabb tájékozódást biztosít e világban, — s hol van erre nagyobb szükség, mint a családi életben, ahol nemcsak magának, hanem az egész családnak a gondját kell hordoznia és nyugalmát biztosítania. Az igazi művelődés mélyebb bepillantást enged nekünk az élet rejtett dolgainak a megismerésébe, a világ szépségeinek a meglátásába s hol volna nagyobb szükség a megismerés és meglátás hasznosítására, mint éppen a családban, hol a rábizottaknak biztonságáról, örömről is gondoskodnunk kell. Az igazi művelődés nyújt biztos alapot egy forrongó világban sajátos nemzeti létünknek, s hol lehetne e létnek biztosabb bástyáit felépíteni, mint

éppen a családban, ahol a szülői pedagógia teljes kizárólagossággal érvényesül.

Bár a kulturális követelményt egyetemlegesen állítottam fel, ebből a gondolatból nem azt a következtetést akarom levonni, hogy a házasságot bizonyos iskolai előképzettségtől tegyük függővé, mert hiszen ekkor a házasságból az előfeltétel teljesítésének hiányában az emberiség jó részét ki kellene zárunk.

Mivel a családra bizonyos kulturális feladatok háramlanak, ezért általában, mint kívánatos előfeltételt állapítják meg, hogy a házasságra készülő felek lehetőleg azonos műveltségűek, vagy hasonló szellemi képzettségűek legyenek. Különösen fontos, hogy a férfi műveltsége ne legyen alacsonyabb az asszonyénál. Az asszony nagyobb műveltsége legtöbb esetben a kalapviselés szerepének a felcserélésével jár s különösen, ha a férfi nem szellemi foglalkozású ember, s így nincs alkalma a szellemi utánképzésre, mindíg feszélyezetten melldzöttnek érzi magát, valahányszor a művelődés kérdései, vagy feladatai jönnek szóba. Az asszony fogékonysága sokkal gyorsabb, mint a férfié, gondolkozása elevenebb s ha műveltségben alatta áll is a férfinak, különös képességével ezt gyorsan pótolhatja és bele tudja élni magát a férfi gondolatvilágába. Ha a művelődés által meghatározott két gondolatvilágú ember a közös életre szánja magát, soha sem hárítható el az a hátrány, hogy egymásnak ne tudjanak segítségére lenni, egymásra ne tudják magukat rábízni, s a gyermekek neveléséről és műveléséről ne tudjanak azonos szellemi igények szerint gondoskodni.

A társadalom a maga szokásaival eléggé meghúzta ezt a kulturális határvonalat és eléggé gondoskodik arról, hogy lehetőleg azonos műveltségűek és hasonló viszonyban élő fiatalok kössenek házasságot. Ma azonban úgy a külső viszonyok, mint a művelődés viszonyai nagyon megváltoztak. Művelt családok leányai jobb párti hiányában szellemileg kevésbé pallérozott, de a megélhetést mégis biztosító férfival lépnek házasságra. Amikor tehát a nő az évtizedek által és óta elfoglalt művelődési fokról és légkörből egy alacsonyabb légkörbe száll alá, a férfinak mindent el kell kövennie, hogy ezt az asszony meg ne érezze, mert mihelyt megérzi, meg is fogja éreztetni és igyekezzék komoly önműveléssel mindíg a magasabbnak a műveltségéhez felemelkedni.

3. Röviden meg kell említenem a családalapítás gazdasági feltételeit is. A család egy kis gazdasági közösség is. Ennek a feje a férfi, de viszont ezzel a fősséggel az anyagi ellátás kötelezettsége is együtt jár. Amíg az ember fiatalember, csak magáról kell gondoskodnia, mihelyt házasságra lép, rideg üzleti számlákkal nézve, — a teher oldalon jelentkezik az asszony és a gyermek. Aki családalapításra vállalkozik, annak komolyan számot kell vetnie azzal is, hogy a rábízottak élete fenntartásáról, vagy az élelfenntartáshoz szükséges dologi javak előteremtéséről gondoskodik. Szerencsére a fiatalok könnyelműségének gátat vet a szülői aggodalmaskodás, mely általában a fiatalok anyagi ellátását nem látja

biztosítva, nem adja beleegyezését a házassághoz. Tehát, amiképpen kikerülhetetlen a családi feladatok teljesítése szempontjából pl. műveltnek lenni, épp olyan kikerülhetetlen, hogy a férfi a család-alapítás anyagi feltételével rendelkezzen. Igaz, hogy komolyan hívő embernek, aki hiszi, hogy a mennyei Atya akarata nélkül még csak egy hajszál sem eshetik le a fejről, annak a legnagyobb anyagi alap az isteni gondviselés, de viszont az is meg van írva a Szentírásban, hogy ne kísértsd a te Uradat, Istenedet.

Amint kellemetlenségek forrása lehet a művelődés közti különbség, különösen, ha az asszony műveltebb, épp annyira veszélyt rejt magában — különösen, ha nincs meg a házasság felek lelki egysége és a férfi lelki uralma az asszony felett, — ha a gondviselő szerepet az asszony játssza s a férfié csak a segítő szerep, ha ugyan nem a szenvedő szerep. Gondolja meg tehát mindenki, hogy a családalapítás gazdasági követelése olyan előfeltétel, amit bosszulatlanul kijátszani nem lehet.

Természetesen az anyagi előfeltétel követelése nemcsak a férfival szemben támaszt igényt. Amit e téren a lányokkal, a leendő feleségekkel és anyákkal szemben legfontosabb követelésnek tartok, az, hogy a családjukból hozzák magukkal a lemondásnak, igénytelenségnek, áldozatoságnak, háziasságnak a lelkét, mert ez a lelki gazdagság csodákat fog művelni az életben, eltekintve attól, hogy ezáltal egy csomó kiábrándulástól és hiábavaló szenvedéstől kímélik meg magukat, társukat és gyermekeiket. Ez a lelki gazdagság többet ér az asszony önálló kereseténél, mert körültekintésével, az időnek és a pénznek helyes beosztásával megsokszorozza a család gazdasági létalapját és valóban otthonná tudja tenni még a nélkülözések helyét is. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni fiataloknak és szülőknek: **A szerény háziasság a legtöbbet érő kelengye.**

4. A házasság nemcsak testi, művelődési, gazdasági rendeltetésű közösség, hanem mindenekelőtt **lelki közösség**, ezért nem elég a házasság és családi életnek egészségi, művelődési, gazdasági előfeltételeiről beszélni, mert ezzel a családalapítás feltételeiről még a legnagyobbat nem mondtuk meg. A házasság a legteljesebb **lelki közösség**, ezért a családalapítás döntő és meghatározó előfeltétele, hogy e közösségre lépő felek **hívők és vallásosak** legyenek.

Az a szeretetközösség, melynek jellemzője, hogy: ti asszonyok mindenben engedelmesek legyetek a ti férjeteeknek és ti férfiak szeressétek a ti feleségeteket, mint Krisztus az egyházat, soha sem fog megvalósulni, ha a házasságra lépő felek nem komoly vallásos keresztyén emberek. Itt találjuk meg a családi életnek szilárd fundamentumát, melyre aztán lehet építeni, s melynek épületét nem mossa el az első zápor és nem fújja el az első szél.

Minden eddigi feltételnél hangosabb és határozottabb a család-alapításnak az a feltétele, hogy a házasságra készülő felek komoly **vallásos hittel felkészültek** legyenek. A hit követelése két igényt támaszt a fiatalokkal szemben: **egyik az**, hogy házasságot lehetőleg **ugyanazon hiten** levők kössenek egymással. Ez a követelést külö-

nösen a római egyház hangsúlyozza ki oly erőteljesen, hogy a nem az ő egyházához tartozó hitű egyénnel kötött házasságot érvénytelennek nyilvánítja s az is csak a pápai kegy engedménye, hogy bizonyos gyermek eladási feltételekkel érvényesíthetővé teszi. A házasságot a maga hivatását akkor tudja igazán belőlni, ha a házasság viszonya lelkivé mélyül és a lelki ország törvényei szerint igyekeznek a felek annak az országnak miniatűr kis képét megteremteni. Lehetetlennek kell tehát tartanunk az olyan építést, mely nem egyazon törvény szerint történik. Ha a felek különböző hiteken vannak, csak úgy tudnak egymással békeségben kijönni, ha *vagy nem törődnek* a saját hitükkel, *vagy annyira mélyen vallásosak* külön-külön, hogy a felekezeti elhatárolás korlátain felül tudnak emelkedni. Erről majd egy másik kérdés kapcsán beszélek, most elégnek tartom aláhuzottan hangsúlyozni, hogy a fiatalok, mielőtt visszatáncolhatatlanul egymásba bonyolódnának, intézzék el a különböző hit kérdését. S azt még jobban hangsúlyozom éppen a mi egyházunk híveinek, hogy sem félelemből, sem nyereségből, sem szerelemből, senki az ő hitéből egy jótányit ne engedjen s életének ezt a fundamentális erejét áruba ne bocsássa.

A *hitnek nem külsőségnek*, hanem komoly lelki meggyőződésnek kell lennie. Ezért kell nagyon szerencsés dolognak tartanunk, ha hívő fiatalok és hívő családok gyermekei lépnek egymással házasságra.

5. És csupán még egyet. És ez az egy, feltétel nélkül házasságra lépni senkinek sem volna szabad, ha azonban mégis megteszi valaki, *paráznaságát a törvényesség látszatába* bujtatja. A nagy előfeltétel, mely a házasságot egymás felé indítja, egymás mellett hűségben megtartja: *a szeretet*. Komolyan vizsgálja meg minden fiatal önmagát és minden szülő házasságra készülő gyermekét, mielőtt a nagy lépésre elhatároznák magukat: *van-e szeretet?* Ahol van, ott a felnőtt ne álljon útjába a készülő házasságnak, ahol hiányzik, ne erőltesse a házasságot. Ahol a kezdet kezdetén hiányzik ez a feltétlen feltétel, ott nem szabad házasságra lépni, bármennyire állják is a más feltételek próbáját, ahol pedig kiállják a szeretet próbáját, ott a szeretet erőssé teszi őket a más feltételek vállalására is.

DÁVID GYULA.

Egyház és állam.

Az állam és egyház előállásának oka.

Előrebocsátjuk, hogy a szentírásban nincsen egy tömörített államelmélet, hanem az egész írás beszél az államról s nekünk ezt a beszédet kell megszólaltatnunk.

Az első lapnál kell kezdenünk. *A teremtés történetében nem találjuk az államot.* Nem tartozik a teremtés rendjéhez. Egyszerűen: nincs szükség fegyverre, hatalomra olt. Isten az egész világot s benne az embert is jónak, a maga képére és hasonlatosságára teremtette s így nem kell félni attól, hogy rendőr nélkül csendháborítás történik, hogy csendőr nélkül gyilkolnak, hogy katonaság nélkül egymás ellen támadnak az emberek és bírák nélkül elvész az igazság ügye. A bibliának ebben a részében nincsen állam... *A teremtésnek ellenpólusa az örökkévalóság, ahol hasontóképpen nincsen szükség az államhatalomra.* Olt az emberek nem ölnek, nem lopnak, nem házasodnak, nem pereskednek, nem háboruznak, hanem mindenki Istent dicséri és magasztalja. Az állam ott is felesleges.

Van tehát két hely, ahol az állam nem szerepel a szentírásban. Az elsőben még nincsen ott a manapság „mithikusnak” nevezett kígyó s az utóbbiban már nem él. Ebben a két világban nemcsak állam nincs, hanem törvények sincsenek, — beleértve az írott tizparancsolatot is — mert Isten törvénye van mindenkinek a lelkében.

Ezt az előre- és hátratekintést meg kellett tennünk ahhoz, hogy az állam fogalmát láthassuk. A teremtés hajnala és a menyeyei Jeruzsálem között mozog az egész biblia világa, a mi világunk. A határt az elején a bűn, a kígyó — vagy bárhogyan is nevezzük — fellépése, a végén pedig megsemmisülése jelenti. A két határpont között pedig mindenütt szerepel az állam és csakis itt.

A legelső tehát, amire figyelmeztet az írás: *a bűn és az állam egymásmellettsége.* Az államra szükség van, mert bűn van. Lehetséges, hogy ilyen vagy olyan irányzatok hívei államnélküliségről álmódoznak, idealizálni próbálnak, de keresztyén ember sohasem. Fenntartás nélkül mondjuk, hogy *egyetlen ember sem veheti annyira komolyan az államot, mint éppen a keresztyén ember.* Nem lát benne valami esetlegességet, hanem megalkuvás nélküli szükségességet. Tudja, hogy nem cél az állam, nem is önmagából érthető valami, hanem teljes mértékben eszköz; nem emberek ellen, hanem a bűn ellen és az emberek érdekében.

Ezért megmásíthatatlan a szentírás tanítása, mely szerint a legönkényesebb uralom is jobb az anarchiánál. Nem „Kálvinnak a találmánya” ez, hanem az írás figyelmeztetése. A Bírák könyve XVII:6 ban olvassuk: „Ebben az időben nem volt király Izráelben, hanem kiki azt cselekedte, amit jónak látott.” Ez az anarchia, amikor senki sem fél a hatalmasság lesújtó fegyverétől, az erős megfojtja a gyengét, a gazdag kizsákmányolja a szegényt s állatok módjára törhetnek egymás ellen az emberek, mert kiki azt cselekedheti, amit maga lát jónak.

Ez a kiindulásunk az állam oldaláról. Az egyház részéről lényegileg szintén nem mondhatunk egyebet. *Az egyház a maga földi vándorútján szintén az említett két határpont között mozog.* Isten ígését, megváltó kegyelmét azóta és addig kell hirdetni, amióta az ember elesett, bűn alá rekesztett ember, amíg az ember és Isten közötti eredeti viszony meg van bontva. Majd senki sem tanítja embertársát Isten beszédére, mert szemtől-szemben látjuk és halljuk az Urat, amint az első ember is, amíg a kert fái között el nem rejtőzött. *„Hol vagy Ádám” és az utolsó ítélet nagy szétválasztása között halad az egyház útja s külső formában térhez és időhöz van kötve.* A földi Jeruzsálem megszűnik, a mennyei áll örökké. Az egyházban, a térbeli és időbeli egyházban a két határvonalon kívüli örökkévalóság, Isten országa közellített el. Nehéz itt fogalmakba önteni azt, ami meghaladja elménket, de talán mégis sikerült érzékeltetni, hogy egyház alatt, amelynek „viszonya” foglalkoztat, végeredményében azokat a mindenkori embereket érintjük, akik a két határpont között az örökkévalóságból élnek és arra néznek.

Ennek a térhez és időhöz kötött államnak és egyháznak a viszonyáról van szó. Természetes azonban, hogy ilyen bibliai beállításban csakis egyháztagoknak, hívő embereknek a problémája ez. Akár az egyházon, akár az államon kívül meg van oldva a kérdés. Aki viszont mind a két közösségnek tényleges tagja, annak örök problémája marad a ne ölj és a háború, a szeretet és a büntetés, az uralom és a szolgálat, a bűn és megbocsátás, a bűn és bűnhődés kérdése. Ezért nem is foglalkoztat a jelzettekén túlmenőleg az állam eredetének és egyáltalán egész bonyolult ideológiájának kívülről jövő államteóriáknak a világa önmagában. *Az állam van, mert bűn van, az egyház van, mert Isten ki akar szabadítani a bűnből.* Ez a kiindulásunk s ez lesz meghatározónk mindvégig.

A bibliában tulajdonképpen nem pogány vagy keresztyén, nem pogány vagy zsidó, hanem olyan államokkal van dolgunk, amelyek az egyháznak ellenségei, vagy támogatói. A pogányság ezt semmiképpen sem zárja ki. Többször előfordul, hogy pogány állam segíti, vagy éppen megszabadítja az egyházat (Cyrus, Eszter könyve, Dániel.) A zsidó állam — ha szabad mondani: keresztyén állam — hasonlóképpen hol mellette, hol pedig ellene van Isten ügyének. Az egész újszövetség háttérében a római állam van,

amely konokul tartja magát Isten akaratával szemben. A mi feladatunk megkeresni, hogy ezekkel a hatalmasságokkal kapcsolatban — legyenek jók vagy gonoszak — mit mond Isten? Nem szakíthatjuk széjjel ebben a vonatkozásban sem a két testamentumot, mintha ennek vagy annak az alapján állanának. Az írás a maga egészében egységes és mi hozzá, a maga egészéhez mérjük mondanivalóinkat a későbbiek során is.

Minden hatalmasság Istentől van.

Ezt az írás teljes egyöntetűséggel állítja. Nemcsak egyik vagy másik, hanem minden hatalmasság. Nemcsak Cyrus, hanem Néro is, nemcsak Dávid, hanem Faraó is. A Róm. XIII. mellett gondoljunk elsősorban a János XIX-re, ahol Pilátus azt mondja Jézusnak: nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy megfeszítselek vagy szabadon bocsássalak? Jézus: Semmi hatalmad nem volna rajtam, ha felülről nem adatott volna neked. Ugyanez áll a Dániel hetedik fejezetében is, ahol csak úgy jöhetnek elő a hatalmasságok, hogy Isten előbb megengedte. *Minden hatalmasság tehát Istenétől!* Nemcsak az istenfélő, hanem az istentelen is. *Nem tan ez, nem államideológia, hanem hitvallás. A biblia népe, az egyház hiszi és vallja, hogy nincsen hatalmasság, hanem csak Istentől.* A hitetlenség jele lenne, ha bármilyen kegyességi jelszó ürügye alatt rámondanók bármilyen államhatalomra — legyen az akár egy szovjet —, hogy nem Istentől van. Még az sem, ha esetleg küzdünk egy államhatalom ellen, ha útakat kerestünk eltávolítása érdekében, még az sem zárhatja ki, hogy Istentől van. Még az sem. Ezáltal nemcsak hogy nem csorbul meg Isten fensége, hanem éppen itt nyer kifejezést, hogy Ő a királyok királya, a fejedelmek fejedelme s nála nélkül nincsen hatalmasság. Nem a sors, nem a véletlen küldi a hatalmasságokat, amint azt ma az új nemzeti eszme világában hirdetik. Az Isten ellen támadó hatalmasság sem függetlenítheti magát a királyok királyától s amiért az első három században annyi keresztény ember vére folyt el, azért nem szabad hitünk szerint Istentől függetleníteni a caesárok uralmát. Ismétljük: *ez pedig a hit megvallása és nem államtheória.*

Ennek az államnak egyetlen minden körülmények közötti velejárója — s így mondhatjuk: kritériuma a hatalom, amelyről Pilátus beszélt. *Tehát nem az igazság, nem a jogosság, hanem a hatalom.* Lehet állam igazság nélkül is, de semmi körülmények között nem állhat fenn hatalom nélkül. Lehet, hogy egy állam nem jogállam, de mégis állam... Ezzel önként adódik a *jog és hatalom* kérdése, a kettőnek egymáshoz való viszonya. A kettő két egészen más minőségű, más tartalmat hordozó fogalom. A *jog* parancserővel bíró értékrendszer. Ez szabályozza, hogy egy állam keretei között az igazság szempontjainak érvényesítésével minek kell történnie? Általános követelményeket állít fel a polgárok közösségi életének szabályozása érdekében és a törvények a jog

általános irányelveit valósítják meg a konkrét helyzetek beláthatatlan összességében. Jogi tétel pl. az, hogy a különböző felekezetek szabadon gyakorolhatják vallásukat és törvények gondoskodnak ennek a jogi tételnek megvalósításáról. *A jog tehát mindig együtt jár az igazsággal.* Ha az igazságot Isten mértéke alatt nézzük, úgy a jogi tételek is aszerint keletkeznek, módosulnak.

Ezzel szemben van a *hatalom*. Az nem értékrendszer, hanem mindenestől *eszköz, brutalitás, mindenestől: kard*. A hatalom isteni rendelés szerint eszköz ahhoz, hogy az igazság alapján álló jognak érvényt szerezzen. Helye akkor van, ha a polgárok között bárki is nem akarja magát önként alávetni a jog szellemében alkotott törvényeknek. Ha a jog Isten akaratának a követelményeit tartalmazza, úgy a hatalom azoknak megvalósítására szolgáló eszköz.

Isten akarata, hogy minden állam jogállam legyen. Ez a követelés, amit részben vagy egészben is mellőzhet (nem mintha Istentől meg lenne engedve!) az államvezetőség és ezáltal elveszíti jogszerűségét. Viszont ebben az esetben is *megmarad számára a hatalom*, mellyel Istentől függetlenített jogszabályait érvényesíti. Ezért kell hangsúlyoznunk nyomatékosan, hogy az állam mindenkori velejárója a hatalom. Minden hatalmasság potestast képvisel, de nem minden potestas szolgál rendeltetése szerint. Ezen a ponton *látszólag* ellentétben állunk Kálvinnal, mert ő az állam meghatározóját nem a hatalomban, hanem a jogban, az igazságtevésben látja. A fentiek után ahhoz nem is férhet kétség, hogy ez az államnak az Istentől adott értékélmeghatározója, amint a Róm. XIII.-ból kitűnik. De egyet nem szabad elfelejteni: a római levélben nem egy fénykép van, mondjuk a caesárok államáról, amint mondani szokták. *Nem fénykép, hanem Istentől adott kép, a jogállam képe*, amelyről Kálvin is beszél és amelyet minden államvezetőség elé oda kell tartani. Tehát a római levél vagy a Kálvin jogállama nem zárja ki azt, amit az előbbieken a hatalomról, mint az állam feltétel nélküli velejárójáról mondtunk. Ismételjük: *jog nélkül lehet állam, de hatalom nélkül nem*. Hatalom az életet elvenni, börtönbe vetni, adót szedni, megcsonkítani stb. Teljesen egyre megy ki, hogy egy Pilátus vagy egy Salamon, egy Décius vagy egy Dávid, egy hívő vagy egy hitetlen embernek vagy testületnek a kezébe van letéve. *Az sem játszik szerepet, hogy milyen államformáról van szó.* Tehát a hatalmasságnak Isten által való rendeltetésében semmiféle korlát nincsen. Elvileg teljesen mindegy, hogy demokráciáról vagy monarchiáról van szó az államformát illetőleg. Ezt a körülményt azért kívánjuk nyomatékosan kiemelni, mert manapság — s itt Bartha gondolunk — hangoztatják, hogy a keresztény gondolkozásnak leginkább megfelel a demokratikus államforma. Nem a konjunkturára, hanem a szentírásra gondolunk, amikor a *keresztény gondolkozást teljes mértékben függetlenítjük az államformától*. Amint nem kapcsoljuk a demokráciához, éppúgy a parancsuralomhoz sem. Mindkettő lehet Isten iránt enge-

delmes és engedetlen egyaránt. A „tanácsadókra“ való hivatkozás ítéletünk szerint nem állhatja meg helyét és Barth részéről önmagával szembeni következetlenséget látunk, amikor ezzel szemben állást foglal. Akárhányféle államforma is létezzék, mindenik lehet jó és lehet gonosz, de mind jó, mind rossz formájukban Isten igazságát szolgálják. A Pilátus igazságtalanságán keresztül teljesedett be Isten igazsága. Krisztus jogtalan elítéltetése és megfeszítése folytán szabadulunk meg a mi bűneinktől. A Faraó igazságtalansága kellett ahhoz, hogy Isten szabadító kegyelmét megmutassa, a keleti tiránus önimádata kellett ahhoz, hogy Dániel kimondhassa: Tudd meg, ha nem is szabadította meg Isten a tüzes kemencétől, mi téged nem imádunk és a Jelenések fenevadja kellett ahhoz, hogy elhangozhassék: E világnak országai a mi Urunkéi, aki örökkön-örökké uralkodik.

Azért hangoztatja mindezt a biblia, hogy lássuk, miszerint *Isten mind a jó, mind a gonosz hatalmasságot milyen csodálatosan állítja a maga uralma alá és zárja ki a Tőle való önfüggetlenség gondolatát.* Ezen a kiinduláson, megalapozáson kívül az írás egyebet aligha mutathat és ebben mind hitvallásainkkal, mind reformátórainkkal megegyeztünk.

Érdemes ennél a pontnál megfigyelni, hogy ez a probléma, t. i. a jognak és a hatalomnak a kérdése ma is mennyire foglalkoztatja világviszonylatban is a közvéleményt. Bizonyos theologiai körökben — joggal vagy jog nélkül, nem tartozik ide — a Hiller Németországtól megtagadják a jogállam jelzőt. Ugyanezt teszik a demokráciák is. Viszont a német birodalmi sajtófőnök röviddel ezelőtt kijelentette, hogy a nemzeti szocializmus jelszava: előbbrevaló a jog, mint a hatalom! Ezt azért említjük meg, hogy egyrészt a probléma közelebb kerülhessen hozzánk, másrészt pedig, hogy itt is láthassuk, miszerint az Isten által megkívánt jogállamról elvben egyik hatalmasság sem akar lemondani.

Minden hatalmasságtól ugyanazt követeli Isten.

Az előbbieknél nyomán felmerülhet az a kísértés, hogy az állam hivatását illetőleg valami labilis talajon állunk. Ha t. i. nem jogállam esetén a gonoszok is Istentől vannak, akkor végeredményében ők is Isten akaratának engedelmessé válnak és így nem is lehet tudni, hogy mi Istennek az akaratát? Hát ha Isten arra hívott el egy hatalmasságot, hogy vérontással és példátlan gaztettekkel tüntesse ki magát? Honnan tudjuk Isten akaratát? Ez a kérdés tényleg jogosan felmerülhet részünkről, *de nem állja meg helyét.* Az egész Szentírás arról beszél, hogy milyennek kell lennie az az Istentől rendelt államnak? Semholsem tanítja, hogy a hatalmaságnak az istentelenség, a jogtalanúság lenne a küldetése, jölehet az istentelen hatalmasságot is Tőle származtatja. Minden államhatalomnak ugyanabban jelöli meg célját, küldetését s ennek tolmácsolása alól nem ment fel az, ha nem mindenik engedelmessé válnak.

kedik, vagy éppen nem is tudhat Isten akaratáról. (Pl. a pogányok.) Mi tudjuk, hogy az istentelen hatalmasság is Isten akaratát hajlja végre, de ez nem oldoz fel az alól, hogy figyelmeztessük, bűnbánatra, megígérésre hívjuk fel képviselőit.

Mi tehát az, amit minden hatalmasságtól követel Isten? *Legyen Istennek szolgája a jóra, a jó érdekében, az igazság győzelméért.* Nem a rosszra tehát, hanem a jóra nézve. Kötelessége, hogy a jót jutalmazza, előmozdítsa, vagyis hatáskörében a jó győzelméért kereteket teremtsen, a jó ügyet védelmébe vegye. Az állam hatáskörét nem szabad ilyenképpen csak a kimondott jogi aktusra korlátozni és minden egyebet a társadalmi szervekre bízni. Nem, az államnak a jó előmozdítása a pusztá hatalmi ténykedésen túl sok egyebet is feladatává tesz. Nem vagyunk hűtlenek a Szentíráshoz, ha ezt kimondjuk. Igaz, hogy az állam maga, mint olyan pl. nem vezethet iskolákat, nem irányíthat kulturális munkákat, nem szervezhet gyülekezéseket s nem szabhatja meg ezeknek menetét, de mindenik esetben ezeket a jó érdekében működő szerveket hatalmával támogatja, lehetségessíti. Ilyen értelemben egy Istennek engedelmeskedő államot véve figyelembe, végeredményében a jónak minden eszköze állami intézmény és mégis: egyik sem az. Állami, mert az állam védelme, hatalma alatt áll, de nem állami, mert maga az állam, mint olyan, nem dolgozik, hanem csak az emberek. Az állam, a hatalom tehát csak lehetségessít és ezt a célt szolgálja az a hatalmas gépezet, — benne minden adminisztrációs tevékenységgel, — amely egy országban a rendet fenntartja és a jövőre nézve biztosítja a jó zavartalan előmenetelét... Kötelessége másik oldalról a gonoszt büntetni, személyválogatás nélkül igazságot tenni az emberek között; egyszóval megakadályozni, hogy jogtalanság, rendtelenség honoljon az állampolgárok között. Amint Isten előtt nincsenek osztályok, hanem csak bűnös ember, éppen úgy az állam előtt sem szabad ilyen megkülönböztetésnek lenni a jognak való érvényszerzés szempontjából. (Kálvin.) *Az állam előtt egyetlen mérték az igazság alapján álló jog, és személyválogatásról szó sem lehet. A jót, bárkiben is legyen, jutalmazni, a gonoszt, akárkinél üsse fel fejét, büntetni kell. Sem vallás, sem faj, sem semmi más körülmény nem játszhatik itt szerepet. Ezt lehet kifogásolni, de aligha lehet megcáfolni a biblia alapján.*

A fenti sorokkal szemben kizárnak tartjuk azt a vádat, mintha akármilyen államrendszerrel is rokonszenveznénk, de egy pillanatra mégis fel kell figyelnünk az úgynevezett parancsuralmi rendszerre. Vádat szoktak emelni ellene, hogy mennyire belegázol az egyéni szabadságba. Vonatkozik ez az egyetemi katedrákra, a művészet összes ágaira, a gazdasági életre egyaránt. Erről sokat lehet és kell is beszélni, de elfeledni sohasem szabad: *ahol az egyének nem képesek vagy nem hajlandók arra, hogy saját életükön tütekintsenek és a köz szolgálata szempontjából fogják fel egyéni létüket, ott hatalommal, állami erővel kell kényszeríteni őket. Ahol önként nem engedelmeskednek az emberek Isten akaratának, ott*

az államnak nemcsak joga, hanem kötelessége beleszólani az egyéni szabadságba. És ez most már függetlenül igaz a parancsuralmi rendszerektől. Egyébként a szabadság joga lesz jogtalansággá.

Tehát az állammal kapcsolatban kettős hivatásról van szó: egy pozitívról, mely épít, alakít, formál és egy negatívról, mely büntet, fékez, megtör s ha kell: életet is elvesz.

Mindezt — mondjuk — el lehet képzelni kimondott Istentől való függetlenségben is. El lehet képzelni, hogy egy állam maga szabja meg magának, mi legyen jó és gonosz. *Egy kdnti filozófiai rendszer alapján p. o. ez nem is lehetetlen.* A súlyos kérdés úgy adódik, hogy a biblia alapján állunk, egyháztagok vagyunk, hisszük és valljuk, hogy a jó és gonosz határvonalának meghúzására egyetlen ember sem képes. A liberálizmus és a mai nemzeti gondolat világában éppen erről a momentumról feledkezett meg az állam s ezért is mondtuk a történelmi összefoglalás rendjén, hogy a kettő között nincsen lényegi különbség... Az Istennek engedelmeskedni akaró hatalmasságnál azonban szükségképpen merül fel a kérdés, hogy a jó és rossz megítélése rendjén mi legyen a mérték? A válasz nem bizonytalan: *a jó és rossz meghatározásának egyetlen mértéke a Szentírásban keresztül szóló Isten.* Nyilván, nem abban az értelemben, hogy ha valaki lop és öl, akkor a megbocsátás törvényeit alkalmazza az állam, nem úgy, hogy ha megtámadja valaki, akkor útát készíti az országba való zavartalan bevonulásra a *„tény jót ellenségeiddel is”* praetextusa alatt, de minden körülmények között úgy, hogy az Isten szerinti gonosz büntetést és a jó jutalmazást nyerjen. Vagyis akár pozitív, akár negatív oldalról is nézzük, Istentől való függetlenségben nem képzelhető el az állam.

Ha most közelebbről nézzük, mit jelent a jó jutalmazása és a gonosz büntetése, nyilvánvaló, hogy egy egészen kimerítő előírást nem adhatunk. Ez benne van a Szentírásban, vagy pedig azokban a törvénykönyvekben, amelyek a Szentírásra való tekintettel készültek. Igen nagy értékkel bír ebből a szempontból az erdélyi törvénykönyv. (Appr. Const.) Mi csak a legszűkebb körre szorítkozhatunk:

α. Nem véletlen dolog, hogy hitvallásaink és reformátoraink az igaz hit védelmét, előmozdítását, Isten ígéje hirdetésének lehetőségét és védelmét, hogy t. i. az igaz vallást büntetlenül senki meg ne sértse és a szabad evangéliumhirdetést semmi se gátolja kívülről, egyhangúan és első helyen az államhatalom feladatává teszik. Ebben a beállításban világos, hogy nem vélekedhetik az ember mintegy könnyelműen sem a kongruáról, a felekezeti iskolák állami segélyezéséről, sem egyáltalán az egyházzal kapcsolatban más természetű kedvezményekről. Nem lehetünk hivei azoknak az egyébként kegyes és jószándékú szólamoknak, melyek egyre inkább lábra kapnak, hogy t. i. egészséges egyházi élet csak akkor és ott lehetséges, ahol és amikor az egyház minden vonatkozásban saját lábán jár olyan értelemben, hogy mindenféle úgynevezett állami

szolgáltatásról lemond és magát így függetleníti az államhatalomtól. Hivatkoznak itt az első három évszázad keresztyénységére és főképp az újszövetségre. Nem, ezt semmiképpen sem tartjuk Isten akaratá szerinti állapotnak. A Szentírás egyetlen helyen sem igazolja az állam és egyház viszonyát sem az első századokban, sem pedig az apostolok korát illetőleg. Az egy szűkséghelyzet volt s nem Isten akaratának megvalósítása. *Igen, a függetlenséget semmi drom nem szabad, de ennek a függetlenségnek az útja nem az elszigeteltségben, hanem a lehető legszembeötlőbb viszonyosságban halad. Az egyház támogatását Isten parancsolja az államnak s mi Istennel kerülünk szembe, ha bármilyen szempontunkkal is útjába állunk a parancs érvényesülésének.* Ebben az esetben nem kisebb dologban kerülnének hűtlenségi viszonyba Istennel, mint hogy könnyelműen és felelőtlenül lemondanánk a bibliai értelemben vett jogállamról s mintegy űtat nyitnánk a hatalom öncélúságának. Ismételjük: a viszonyosság kizárólagosan csak az egyház abszolút függetlenségének feltétele alatt lehetséges. A felekezeti iskolák állami támogatása éppúgy nem eredményezheti a keresztyén nevelés feladását, mint ahogy a kongrua és egyéb állami juttatások nem vonhalják maguk után Isten akaratának elhallgatását, vagy csak eltompítását is az államra vonatkozólag. *Nem optimizmus ez, hanem bibliai realizmus.* Nem az állammal való szoros kapcsolat a káros, hanem az, ha ennek az árán az egyház önmagát adná fel. Kétségtelenül kockázatos dologról van szó, de hát az egész keresztyén élet benne a világban egy nagy kockázatosság. Nem a világon kívül, hanem a világban kell helyt állania az egyháznak!

β. Vigyázzon azután az állam arra, hogy az emberek egymás ellen a hatalom lesújtó kardjától való félelem nélkül ne törjenek, a családi otthon tisztaságát meg ne sértsék, egymás javait vagy életét ne veszélyeztessék, egymást ki ne zsákmányolják (ez a szociális kérdés), az erősek az erőtlenekeket el ne nyomják s aki a másíknak kárára tör, azt személyválogatás nélkül megfékezze, megbüntesse. (Ez az igazságszolgáltatás.) (Zárójelben említjük meg a párba] kérdését, mely egészen önkönyes kijátszása Is en igazságának. Problematikussá teszi a jog kérdését, mely esetleges körül ményeknek függvényévé válik.) Mindebbe nincsen, mert nem lehet belefoglalva, hogy a hitetleneket halállal sujtsa, az úgynevezett tévelygőket fegyverrel kényszerítse az egyházba. Ez az egyház, a hit harcához tartozik s az államnak a külső keretek biztosítása a feladata. A szekták elleni közbelépés sem tartozhatik az államhoz mindaddig, amíg törvényeit meg nem sértek. De az állam kötelessége az egyházat megvédelmezni, ha azok hatalommal vagy éppen fegyverrel törnének az egyház ell n. A hitetlenek megbüntetése szintén nem az állam kötelessége, de szigorúan kell fellépnie, ha Istent káromolja és közbotránkoztató módon sérti. Az állam nem alkalmazhat hitkényszert, pogányokból nem csinálhat keresztyéneket, Isten tagadókat nem téríthet meg, de őrködni kell, hogy a hitelenség gyümölcsei valamiképpen Istennek külső tiszteletét ne sért-

hessék. Az állam más vagyonának, más feleségének kívánását nem akadályozhatja meg, de azt annál inkább, hogy a kívánságnak valaki érvényt szerezzen; az állam a hamis esküt nem hárfíthatja el, de szigorú intézkedésekkel használatát fékezheti; az állam senkit sem tud jobb belátásra bírni lopást, paráznaságot, szülői tiszteletet, ölést, az ünnepek megtartását, Isten nevének hiábavaló felvételét és az Ő imádását illetőleg. Mindez az egyház feladata. De az államra tartozik, hogy a parancsolatok áthágásának külső megnyilvánulási formáit lehetetlenné tegye és a belső lelki munkában az egyházat minden rendelkezésére álló eszközzel támogassa és szükség szerint védelmébe vegye. Sajnos, maga az egyház tereli itt rossz irányba a figyelmet, amikor p. o. maga sem veszi olyan komolyan — nyilván az ú. n. világi erkölcsre hallgatva — az első öt parancsolatot, mint a következőket. Nemcsak az egyháznak, hanem az államnak is tudnia kell, hogy a gyilkolásért nem haragszik jobban Isten, mint az Ő nevének káromlásáért és a paráznaság nem kisebb vagy nagyobb bűn előtte, mint az Ő tiszteletének mellőzése... Vehetjük észre, hogy az egész „erkölcsi életnek” egy gyökeres átértékeléséhez érkeztünk s amíg ez éppen az egyház munkája által nyilvánvalóvá nem lesz, addig a régi duktuson haladva a gyilkost megbüntetik, de aki számtalan emberi életet sorvaszt el, az büntetlenül is maradhat, az erkölcsi rend szerinti tolvajt bebörtönzik, de aki finomult formák között lopja a más vagyonát, az nyugodtan és büntetlen előítélet tudatában sétálhat, a paráznát megbélyegzi a közvélemény és aki sokkal nagyobb paráznaságot követ el, az morális emberszámban járkalhat a társadalomban... Nem kívénunk részletekbe bocsátkozni, de utalni óhajtottunk arra, hogy milyen *döntő jelentőséggel bír az állam hivatásának hűséges betöltésében az Istennek való engedelmesség és akaratának megismerése.*

Bármennyire is nem idetartozónak látszik, ki kell térnünk ebben a vonatkozásban a jog és erkölcs kérdéseire. A fentiek szerint ugyanis a jog körébe nyomult számtalan keresztyén ethikai kérdés is, amelybe nemcsak ez vagy az, hanem minden beletartozik, amit a 10 parancsolatban olvasunk. Lehetséges, hogy állambölcséselők, jogtudósok keresztyén erkölcs nélkül is elképzelik a jogot, de nem lehetséges, hogy bibliai alapon a kettőt szétválasszuk. Igazi jog ott van, ahol igazi erkölcs található, ahol a jogszabályok alkotásának meghatározója, korlátja — vagy helyesebben *lehetősége* — az Isten által nyújtott erkölcsi törvény. Szójátéknak látszó kifejezéssel azt kell mondanunk: *ethikus magatartás hívhat életre olyan jogot, mely az ethika követelményeit érvényre tudja juttatni.* Mihelyst feladjuk az erkölcsnek és a jognak ezt az egymásmellettiségét — akárcsak a jog és hatalom esetén —, az Isten szerinti jogállamról mondunk le. Azok a hangok, amelyek a jogot függetlenítik a keresztyén ethikától, végeredményében az állam autonómiája, Istentől való függetlenítése mellett foglalnak állást.

γ A jelzett feladatoknak megvalósításához adta az állam kezébe Isten a fegyvert s tudnia kell a hatalmasságnak, hogy nem „ok nélkül”, hanem ezeknek az okáért hordozza azt. Mi nem foglalkozhatunk külön a háborúval, de meg kell említenünk, hogy bármennyire is Isten akarata ellen van minden vérontás, a pacifizmus nem Istentől táplálkozik, amikor zavartalan világbékéről álmodozik. Amíg ember él a földön, addig bibliai reális látás szerint bűn is lesz. Ezen a földön a jogosság, az igazság és békeesség asztalánál sohasem fog *véglegesen* ülni az ember és nem is ehetik szakadatlanul azoknak gyümölcséből. A prófétai látás nem erre, hanem az örökkévaló életre vonatkozik anélkül, hogy minden erőnkkel ne kellene küzdenünk érte. A háborút nem akarja Isten, de mivel gonosz van, mert igazságtalanság van, azért adja a fegyvert, hogy a gonoszság legyőzésével még nagyobb lázadást és ellenszegülést megakadályozza. A pacifizmus tehát nem valami kegyességi gondolat, hanem a naiv és önmaga jámborságában bízó, a bűn hatalmával számolni nem akaró vagy nem tudó embernek minden jószándék mellett is kevély lázadása. Az állammal szemben pedig itt sem vagyunk felmentve. Az illetékesek számot adnak majd Isten előtt, de mi az engedelmességre kötelezve vagyunk: nem tagadhatjuk meg a fegyverfogást.

Igy néz ki az államnak Istentől rendelt munkaköre és ezt is cselekszi, ha nem kerül gonosz szellemnek hatalma alá és nem lesz belőle apokaliptikus fenevad. Az állam annak a rendnek garantálója, amelyben Isten beszéde zavartalanul hirdettetik. Ebből a célból rendelte Isten, ez a korlátja és gyönyörű lehetősége. Nem ígét hirdet, hanem az ígehirdetést biztosítja, nem megbocsát, hanem a megbocsátás evangéliumának útját garantálja. Ha pedig ezt nem teszi, akkor áll: adjátok meg a császárnak, ami a császáré, de semmit se vegyetek el abból, ami Istené. Nem úgy, mintha a császárnak valami olyan is járna, ami nem tartozik egyben Isten hatalma alá, hanem ha az állam függetleníti magát és Istent meg akarja fosztani, akkor nincs tovább.

Ezekben láttuk az állam viszonyát az egyházhoz és most az egyházét kell néznünk az államra nézve.

Az egyház feladata az államra való tekintettel.

α *Minden, amit az államról mondottunk, mint isteni igény az egyházon keresztül, az ígehirdetés útján jut el hozzá. Az államhatalom gyakorlóinak ezen az úton kell tudomást venniük elkötelezetésükről. Végeredményében tehát azért kell segíteniük az egyházat, hogy feladatukat tényleg betölthessék, Isten akaratát megismerhessék.* Ebből természetesen következik, hogy az egyház legelsőrendűbb feladata: *nyilvánvalóvá tenni az állam részére Isten akaratát.* Ne politizáljon az egyház, mint egyház, hanem segítse hozzá az illetékeseket a politikai tisztánlátáshoz. Nem arról van szó, mintha az állam az egyháztól kérne politikai tanácsokat,

mintha az egyház a legtalpraesettebb, mintegy eleibe irt politikai receptekkel rendelkezne, hanem bázist, Isten félelmét nyújtja a döntéshez, a cselekvéshez. Az egyháznak így köze van a politikához, de nem politikál, köze van a büntetéshez de nem büntet, köze van a háborúhoz, de nem indít és nem visel háborút, az egyház nem alakít politikai pártot, de minden pártot figyelmeztet az Isten akarata szerinti jóra vagy gonoszra. Az egyház feladata az igehirdetés és *Istennen kívül semmiféle politikai párt vagy államforma mellett nem kötheti le magát* anélkül, hogy ezzel kompromisszumot ne tenne. Az egyház sem nem nacionalista, sem nem demokrata, sem nem kommunista, hanem egyház. Ebben pedig legyen erős és szilárd. Az egyház értékét az állami életben, jogosságát, méltóságát nem ez vagy az a nemzeti, kulturális szolgálat biztosítja, hanem Isten küldetése, igehirdetői szolgálata. Ezért hangzik a szentírástól idegenül, ha az állammal szemben példának okáért kulturális szolgálatokra hivatkozunk, mintegy ezzel akarván az állam támogatásához való jussunkat biztosítani. Hogy ilyen szolgálata van és kell lennie az egyháznak, afelől nem vagyunk kétségben, de ez jelentéktelen értékű ahhoz képest, amit az ige szolgálata jelent. És jövőben sem lesz másképpen. Mihelyt nem az igehirdetés, nem Isten akaratának hűséges tolmácsolása, hanem más szempontok miatt értékeli az állam az egyházat, vagy maga az egyház is ezekkel a másodlagos dolgokkal, legyenek azok akár gazdaságiak, akár kulturálisak, akár politikaiak, akar imponálni az állam előtt, *lényegileg bomlik meg az egyház és állam viszonya és gyökerében feledkezik meg az egyház a hatalmassággal szembeni feladatáról.* Érdemes valóban a XVII. század Erdélyére hivatkozni, ahol történelmünkben talán páratlanul álló módon jutott kifejezésre egyházunk szolgálatának gyümölcse az állami életben; karöltve és mégis függetlenül állott az egyház az állam mellett és abban benne, hallatta szavát és mégis megőrizte méltóságát.

β. De kérdezzük tovább: mi a feladata az egyháznak az állammal szemben? Ha az állam Isten szolgája a gonosz ellen, akkor az igehirdetés után legelső kötelesség az alárendeltség, *a törvénynek való engedelmisség.* Ha valaki a hatalmasságnak nem engedelmeskedik, akkor Istennek nem engedelmeskedik. Nem kényszerű alárendeltség ez, hanem önkéntes: *a hit engedelmissége.* Egy ponton azonban okvetlenül megvan a törés az engedelmisségben: ahol arra kényszerít, hogy Istent megtagadjam. Ott nincs tovább. Ott Jézussal, Dániellel és az első századok hitvallóival haladna útunk. Lehet, hogy a templomot bezárják, az is, hogy az iskolákból a vallástanítást kiküszöbölik, az is, hogy minden fiú gyermeket megölnék, de semmiképpen nem lehet, hogy Istent megtagadtassák, vagy hogy én legyek az, aki saját vagy más gyermekét megölöm hatósági parancsra. Ehhez vita nem férhet... Jellemző ennél a pontnál az *eskü kérdése.* Szabad-e, lehet-e keresztyén embernek az államfőre esküdni, amint az, hogy más példákat mellőzzünk, Japánban és Németalföldön történik? Hogy egyik-másik

országban mi történik, ahhoz kellő ismeret nélkül nem is szólhatunk hozzá, hiszen a hit döntése mindig itt és most-ra szól és így nem beszélhetünk arról, hogy mit kellene tenni Japánban, vagy más országokban. Viszont Isten parancsát idézzük: senki és semmi másra ne esküdj, mert nem adatott más név! Az adott helyzetben Isten mindig megmutatja a helyes utat, de az egyház sohasem szünhetik meg idejében figyelmeztetni a hatalmasságot korlátjaira és így Isten akarátára. Ami Istent illeti, azt nem követelheti magának a császár anélkül, hogy „inkább Istennek ne engedelmessédjék” a keresztyén ember.

γ. Az engedelmességnél jutunk szoros kapcsolatba az *imádsággal*, amely mind a bibliában, mind a keresztyénség történetében eminens kötelessége az egyháznak az állammal szemben, t. i. az egyháztagoknak az állam vezetőivel — beleértve a legapróbb hivatalnokokat is -- szemben. Nem „buzgó lojalitás”, hanem *ismét csak a hit engedelmissége*. Ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni. Nyilván, nem arra az imádságra gondolunk, melyet állami rendeletre végzünk, hanem arra, amelyet Isten parancsol. Egyáltalán vita tárgyát kell képeznie annak, hogy az állam rendelje el akár a prédikálást, akár az imádkozást. Imádkozni kell minden előjáróért, hogy bölcsen kormányozzanak és megállhassanak Isten akarata mellett. A gonosz hatalmasságért természetesen nem úgy, hogy Isten még jobban növelje elrugaszkodottságát, hanem, hogy adjon megtérést és engedelmisséget.

δ. Az *adófizetést és katonai szolgálatot* kell még megemlítenünk. Bármennyire is súlyosak legyenek ezek, egyik sem tagadható meg. Ezért egyes szekták fegyverfogási tilalmát anarchikus jelnek kell tekintenünk, mellyel szemben a hatóság kötelességszerűen használja szigorú retorziót. De az engedelmisség akkor is kötelező, ha a jogtalanság esete forog fenn egy nem jogállam részéről. Istennek gondja van a maga idejében gátat vetni a bűn uralmának s hitetlenség lenne nem reá bízni a lehetőség megtalálását. Félős mindenesetre, hogy ne kerüljünk abba a tévedésbe, hogy inkább az állam iránti kötelességet, mint az Isten iránti engedelmisséget hangsúlyozzuk. Inkább Istennek, mint az embereknek! Ez gyakorlatban azonban azt jelenti, hogy minden utat meg kell keresni Isten félreérthetetlen parancsának továbbítására. A többi nem reánk tartozik. Az ellenállás, az engedelmisség megtagadása kizárólag a már említett esetekre vonatkozik és itt újra a hitre utalunk: A mérhetetlen gonosz hatalmasságot is el kell viselni mindaddig, amíg maga Isten teljes világozottsággal meg nem mutatja a szabadulás útját. (Zwingli.)

ε. Még egy utolsó szempontot nem hagyhatunk figyelmen kívül, ami ma ugyancsak az időszerű kérdések közé tartozik. *Lehetséges-e papoknak s egyáltalán egyházi tisztséget viselőknél az állami életbe beleavatkozni?* Így is kérdezhetjük: lehetséges-e papoknak képviselőiséget elvállalni, püspököknek felsőházi hivatalos tagságot betölteni stb. Amennyire leszögeztük azt, hogy az

egyháznak nincs politikája, éppen olyan félreérthetetlenül kell itt elvileg egy határozott igennel felelnünk. Ez t. i. nem a papságnak egy speciális kérdése, hanem más kifejezéssel élve, *az egyénnek és az államnak (nem a közösségnek!) a problémája*. A hatalom és jog vizsgálata kapcsán láttuk, hogy az állam nem egyéneknek a közössége, nem egy ország határain belül élő polgárok szervezett tömege, hanem egy személytelen hatalom, kard, fegyver, eszköz, amely embereken keresztül érvényesül. Ennek a hatalomnak annyiban vagyunk mindnyájan polgárai, amennyiben mindnyájunkat érint tiltó vagy parancsoló erejével. Hozzá való viszonyom — legyen akár pap, akár másféle foglalkozású polgár — vagy abban áll, hogy engedelmességgel eleget teszek rendelkezésének, vagy pedig abban, hogy magam is tényleges eszköze vagyok a hatalom által garantált jog érvényesülésének. Mint bíró ítéletet mondok ki, mint hóhér ítéletet hajtok végre, mint katona fegyvert használok, mint csendőr megfélemezem a rendbontókat, mint törvényhozó esetleg kegyetlen rendszabályokat foganatosítok stb. Az államhoz való viszonyom mindig ebben a két síkban mozog. A probléma ilyenképpen odamódosul, hogy *mint keresztyén ember vehetek e részt olyan ténykedésekben, melyek ellentétben állónak látszanak a szeretet parancsával?* A történelmi áttekintésből láttuk a lutheránus és református álláspont közötti különbséget. Ismét oda kell visszamennünk és teljes határozottsággal kimondanunk, hogy *a keresztyén ember bármilyen állami ténykedésében is keresztyén ember*. Az állam valóban a bűn miatt van, de semmiképpen sem azonos a bűnnel, hanem éppen ellene való eszköz. Jogállam esetén semmiféle állami műkaterület nem lehet keresztyéniellen. Há ezt feladom, akkor mint keresztyén egyháztag egyáltalán nem lehetek eszköze az államhatalomnak, hanem szükségképpen mind hitetlen és istentelen emberekre kellene bízni bizonyos állami funkciókat. Viszont ezeket is végeznie kell a keresztyén embernek (és itt nincsen páp vagy nem páp), mert Istentől van a hatalma és Ő azt akarja, hogy az gyakoroltassék is... Így oldódik fel az egyén és állam kérdése s szűnik meg az a vélekedés, mely kibékíthetetlen ellentétet lát a keltő között. *Nem mintha nem lenne ellentét, hanem az feloldódik az engedelmségben*. A keresztyén ember számára nemcsak lehetőség, hanem kötelesség az állami életben való részvétel.

TÖKÉS ISTVÁN.

(Folytatjuk.)

Missziói konferencia

Hajduszoboszlón.

Az egyetemes konvent missziói bizottságának meghívására szeptember 27—29. napjain Hajduszoboszlón adtak találkozót egymásnak a magyar református egyház missziói munkájának felelős vezetői, az élen dr. Ravasz László, dr. Révész Imre, dr. Enyedy Andor és Ágoston Sándor püspökökkel. Egyházkerületünket néhány egyházmegyei missziói előadó képviselte dr. Imre Lajos kerületi előadó és Kiss Lajos görgényi esperes vezetésével.

A konferencia nekünk erdélyieknek egy csomó tanulsággal és új, meglepő tapasztalattal szolgált. Új és meglepő volt a környezet. Hajduszoboszló, az egyre inkább országos nevű üdülőhely, nekünk szokatlanul református város, magyaros vendégszeretettel. Közgyűlési termében, hol a konferencia folyt, meglevenedik a református mult. A falakról történelmünk református nagyjai beszélnek. Meglepő és új nekünk erdélyieknek, ahogy feloldódik bennünk a ránk annyira jellemző kisebbségi érzés ebben a környezetben. Otthon érezzük magunkat.

Megláttuk az egész magyar református egyházat a missziói munka síkján. Megláttuk, hogy elindult ez az egyház ezen a mezőn; van már látása, indítása, vállalja küldetését, — még sok imádságra van szükség, hogy az Úr küldjön alkalmas munkásokat fehérlő aratásába. Ez az egyház immár teljes alázatossággal tudja, hogy az ő feladata, hogy missziói egyház legyen — tehát hitvalló is —, egyre inkább létkérdésévé lesz, hogy a világtól függetlenül magát, még akkor is, ha ennek rendjén a világ nyújtotta mankókat el kell dobni, nem vállalhatván az árat, amit érette kellene adnia.

Örömmel láttuk, milyen nagy áldás, hogy az Isten Lelke Erdélyben az egyházban, mint kisebbségi életünk egyedüli ápolójában és menedékében, belül ébresztette fel a bűnbánatot, a missziói küldetés tudatát és felelősségét s ezáltal minden missziói munka kifejezetten egyházi munka, miáltal nemcsak egyházépítő jellege, hanem egysége is biztosítva van. Jól esett látnunk, hogy ezt a tényét, ezt az erdélyi előnyt anyaországi testvéreink megértéssel méltányolták. Mi viszont boldog csodálattal láttuk, hogy a trianoni Magyarországon mennyi buzgó világi munkás, mennyi Isten Lelke által vezérelt bizonyágtévője van az Istenben való életnek s felujjong a lelkünk arra a gondolatra, hogy milyen újulás lesz ott, milyen áldott gyümölcstermés, mikor ezek a bizonyág-

tevők mind megtalálják a maguk helyét az egyházon belül és felajánlják szolgálatukat az egyházban, az I. Kor. 12. fejezete értelmében. Az egyes munkaágak kiépítésében, megszervezésében (Vasárnapi isk. Szövetség, Nőszövetség stb.) viszont megláttuk a hiányainkat és kísértéseinket, pl. túlságos elméletiesség, helyben-topogás határozottan megállapítható gyakorlati gyümölcsök nélkül, amit különösen a ma rohanva élő ifjúság hiányol nálunk. Odaát az a kísértés, hogy az egyház (a lekipásztorok, a hivatalosak) nézik, hogy milyen szépen dolgoznak mások, — ideát pedig az, hogy a missziói szekérbe önmagát befogó lekipásztor azzal átalítja magát, hogy nagyszerűen megy minden, holott a szekérben — csak *ülnek* a többiek, mások! .. Nincsenek munkatársak!...

Ezeknek a konferenciáknak abban van a legnagyobb áldása, hogy megláttatják fogyatkozásainkat és folytonos reformációra vezetnek a Szentlélek által.

TORÓ GYULA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA

IRJA: VÁSÁRHELYI JÁNOS PÜSPÖK.

Megalakult az Erdélyi Református Lelkésznék Szövetsége.

Az egyházkerületi nőszövetség zilahi közgyűlése alkalmával tartotta meg október 22-én a lelkésznék szövetségére is alakuló gyűlését. A gyűlésen a lelkésznék szövetségébe tagul jelentkezett 310 lelkészné képviselőjében szép számmal jelentek meg a megbízott kiküldöttek. A gyűlést *Vásárhelyi Jánosné* elnöknő nyitotta meg a következő beszéddel:

„Kedves Lelkészné Társaim! Az anyaországi lelkésznék már évekkel ezelőtt felismerték, hogy szükség van a lelkésznék szervezett munkájára, testvéri összetartására.

Ennek ápolására meg is alakították a református lelkésznék országos szövetségét. Célul tűzték ki, hogy a szövetség ápolja a lelkésznék között az összetartás érzését, karolja fel az öntudatos református szellemű gyülekezeti munkát, igyekezzék vonzóvá és élénkké tenni az egyházi életet, szolgálja a kölcsönös segítés ügyét.

Mi is mindenkor éreztük, hogy keresztyén kötelességünk az, hogy a szükséget látó papi özvegyeket és árvákat, akik nyugdíj és kegydíj nélkül élnek küzdelmes életüket, másodszor a csekély nyugdíját élvező nélkülözö belegeket és nélkülözö lelkészné testvéreinket igyekezzünk tőlünk telhető támogatásban, segélyben részesíteni.

Szép célok ezek! Bizonyára Istennek tetsző dolog dolgozni e célok megvalósítása érdekében. Fájdalom, mi inkább csak beszélgetni tudunk erről a munkáról az 1937-ben Székelyudvarhelyen megtartott lelkésznék konferenciáján, valamint az elmúlt évben Sepsiszentgyörgyön tartott lelkésznéi értekezleten.

Milyen jó lenne mondottuk —, ha mi erdélyi lelkésznék is, az anyaországiak mintájára megalakulnánk! Eddig, a kisebbségi sorsban nem vihettük keresztül ezt a tervet. Hiszen a már elismert nőszövetségi munka is ezertéle akadályba ütközött. Újabb szervezkedésre még csak gondolni sem lehetett.

Vártunk, reménykedtünk. Sokszor gondoltunk szeretettel egymásra mi erdélyi lelkésznék is. Sokszor imádkoztunk a szenvedőkért, a börtönbe zártakért és azoknak hozzátartozóiért. Nem volt könnyű dolog ezeket a fájdalmakat és aggodalmakat elviselni.

Lelkésznének lenni különben sem volt soha könnyű dolog, Csak az tudja ezt igazán, aki kint él a gyülekezetekben. Milyen jó lett volna a kisebbségi időkben is a többszöri találkozás.

A jó Isten elhozta az áldott felszabadulást. Most már nincsen akadály a szervezkedésnek. Nincs komoly akadály annak, hogy mi is megalakíthassuk a Lelkésznék Szövetségét és mi is vállaljuk az egymáson segítés szolgálatát. Ezt is akarjuk!

A múlt évben kibocsátott felhívás megértésre talált. Most már együtt lehetünk és megalakíthatjuk az Erdélyi Református Lelkésznék Szövetségét.

Áldott legyen a jó Isten, hogy ezt megengedte értünk. Fogadjuk hálával a kedvező alkalmat, alakítsuk meg a Szövetséget és dolgozzunk a jó feladatok betöltéséért.

Ezzel a szeretetteljes kéréssel és jókívánsággal üdvözlöm az alakuló közgyűlésen megjelent lelkészné társaimat és a jó Isten áldását kérem további munkánkra.

A megnyitó beszéd elhangzása után előterjesztették az előkészítő munkáról szóló beszámoló jelentést. A jelentés megállapította, hogy általában minden egyházmegyében lelkes megértéssel fogadták a szövetség megalakításának gondolatát és örömmel jelentették be csatlakozásukat az áldásos mozgalomhoz. A jelentés szerint 132 lelkesi özvegy van Erdélyben és ezek közül több mint fele igen nehéz anyagi körülmények között él és segélyre szorul. Keveset lehet tenni értük, de éppen ezért kettőzött kötelesség mindent megtenni, amit tudunk. Az eddigi gyűjtés eredménye 11 000 pengő, amelyből mégis lehet már valamelyes karácsonyi segélyezést eszközölni.

A jelentés után *Vásárhelyi* János püspök előterjesztette a szövetség alapszabálytervezelét, melyet az alakuló gyűlés egyhangú határozattal tett magáévá. Ezután megválasztották az alapszabály szerint szükséges tisztikart. Elnök: *Vásárhelyi* Jánosné. Alelnökök: dr. *Tavaszy* Sándorné és *Káddár* Gézáné. Pénztárosok: *Ladr* Ferencné, *Nagy* Andrásné. Jegyzők: dr. *Nagy* Gézáné, *Szentgyörgyi* Pálné. Titkárok: *Keresztes* Józsefné, *Haldsz* Mária. Ellenőrök: *Kertész* Mártonné, *Kiss* Józsefné. A választmány tagjai az összes egyházmegyeek esperesnéi, akik alapszabály szerint a lehetőségekhez képest az egyházmegyei tagozatoknál az elnöki tisztelet is betöltik.

A megalakulás után *Vásárhelyi* János püspök üdvözölte a lelkésznék szövetségét és az alapszabály szerint kialakult vezető-

séget és körvonalazta a szövetség legközelebbi munkaprogramját. Hármaskor feladat odaadó szolgálatában jelölte meg a szövetség munkájának lényegét. Először: a szövetség tagjainak egymás között kell ápolniuk a keresztyén szeretetet és fegyelmet és saját lelki életük ápolásával kell szolgálniuk az Anyaszentegyházban Krisztus ügyét. Másodsorban saját körükben kell ébren-tartaniuk a lelkesi özvegyek és árvákkal szemben érzett testvéri felelősségnek és segítségre kész jószágnak öntudatát. Harmadszor: példaadásukkal és munkásságukkal támogatniuk, irányítaniuk kell az egyház belmissziói munkáját; különösen odaadással kell tevékenykedniük a nőszövetség, leányszövetség, valamint a vasárnapi iskolák munkájának előmozdítása érdekében.

Itt említjük meg, hogy a közgyűlést megelőzőleg a lelkesznék részére konferenciái előadást is tartott a püspök és abban megemlékezett *Szász Domokosné született Nagy Ilka* püspöknéről, akit joggal lehet úgy tekinteni, mint aki először érezte át és tett intézményes kezdeményezést férjével együtt a lelkesi özvegyek és árvák ügyének felkarolása érdekében.

Az Erdélyi Református Lelkesznék Szövetségének alapszabályai.

I.

A Szövetség neve:

Az Erdélyi Református Lelkesznék Szövetsége.

II.

A Szövetség székhelye:

Kolozsvár.

III.

A Szövetség pecsétje:

Erdélyi Református Lelkesznék Szövetsége — körirással.

IV.

A Szövetség célja.

Az erdélyi református lelkesznék testvéri összetartozásának ápolása, főként a lelkesi özvegyek és árvák erkölcsi és anyagi támogatása, a gyülekezetek körében minden belmissziói munka előmozdítása, általában az egyházi életben az evangéliumi hitélet megerősítése, elmélyítése.

V.

A Szövetség tagjai.

Az Erdélyi Református Egyházkerület szolgálatában álló lelkesek, lelkesjellelű tanárok és lelkesjellelű egyházi tisztviselők feleségei, továbbá

azok a nők, akik a theologiai tanfolyamot elvégezték és hivatásszerűen a magyar református egyház szolgálatában állanak, ha a Szövetségbe való felvételüket kérik és kérésüket a Szövetség válaszmánya teljesíti.

Lelkészi özvegyek szintén tagjai lehetnek. Tagok lehetnek a válaszmány határozata alapján olyan református nők is, akik papi családból származnak és elődjük iránt való kegyeletből közvetlenebb kapcsolatot kívánnak fenntartani a lelkésznekkel, valamint olyanok, akik az egyházi élet szolgálatában buzgó odaadással vesznek részt és egyházi buzgóságukat a lelkésznek munkájának támogatásában megbizonyítani kívánják és felvételüket a válaszmány elhatározza.

A tagok évenként a válaszmány által megállapított és a közgyűlés által jóváhagyott kötelező önkéntes adományokat tartoznak fizetni a lelkészi özvegyek és árvák javára, amely a tagok számára a tagsági díjat jelenti. Ezen kívül önkéntes adományokkal is hozzájárulhatnak a Szövetség költségeihez.

VI.

A Szövetség jövedelme.

Önkéntes adományok, alapítványok, hagyatékok, továbbá vallásos estélyekből, szeretetvendégségekből, szövetségi kiadványokból befolyó jövedelmek.

VII.

A tagok jogai és kötelességei.

A tagok beletartoznak a lelkésznek testvéri közösségébe, jogszerűen résztvehetnek a közgyűlés minden határozatában és igényt tarthatnak a Szövetség anyagi és erkölcsi támogatására.

A tagok kötelesek evangéliumi szellemben, papnékhoz méltó egyházas életet élni, templombajlásban, a szent szakramentumokkal való élésben kifogástalan hűséget tanusítani, gyermekeiket nemre való tekintet nélkül református vallásban nevelni, általában egyéni és családi életük minden megnyilvánulásában jó példát adni, református egyházunk életét és törekvéseit érdeklődésükkel kísélni, munkájukkal és áldozatkészségükkel támogatni.

A közgyűlés évenként megállapított, a lelkészi özvegyek és árvák segítségét szolgáló, kötelezően előírt önkéntes adomány összegét a vezetőségnek minden év első negyedében pontosan befizetni.

VIII.

A Szövetség vezetősége.

a) Az elnökség. Tagjai az egyházkerület püspökének felesége, mint elnök és az egyházkerület püspökhelyettese-főjegyzőjének és generális-direktorának felesége, mint alelnökök.

b) Az elnök vagy az alelnökök együttesen képviselik a Szövetséget az egyetemes egyházzal, a világi hatóságokkal és egyesekkel szemben. Az ügyvezetést a mindenkori püspökné-elnök látja el, akit szükség szerint sorrendben az alelnökök helyettesítenek.

Az elnökség közgyűléstől-közgyűlésig vezeti az ügyeket. Évi működéséről a közgyűlésnek a válaszmány által jóváhagyott jelentés alapján beszámolni tartozik.

IX.

Tisztviselők.

A közgyűlés az elnökség és választmány javaslatára főtitkárt, titkárt, főpénztárost, pénztárost és két ellenőrt választ, akik a tisztségükkel járó és a választmány által részletesen megállapított munkakörben kijelölt titkári, pénztárosi és ellenőri feladatokat végzik el. Megbízásuk a választmány határozata alapján a közgyűlés hozzájárulásával három évig tarthat.

A tisztviselők tagjai a választmánynak.

X.

A Szövetség választmánya.

Az elnökség tagjai a Szövetség tisztviselőivel, valamint az egyházmegyék esperesnéivel, akik az ezen alapszabály szellemében működő egyházmegyei lelkészné szövetség, mint alosztály körében elnöki tiszteletet töltenek be, alkotják a Lelkésznék Szövetségének központi választmányát.

A választmány közgyűléstől-közgyűlésig vezeti a Szövetség ügyeit, támogatja az elnökséget munkájában és az elnökség jelentését, közgyűlés elé terjesztendő javaslatait tárgyalja és annak közgyűlés elé való terjesztése vagy módosított előterjesztése felett dönt. Ellenőrzi a tisztviselők munkáját. Általában mint felelős tanácsadó-testület irányítja a Szövetség egész tevékenységét.

A választmány évente a szükség szerint többször is tarthat ülést, de minden közgyűlés előtt köteles ülést tartani.

XI.

A közgyűlés.

A közgyűlés a Szövetség irányító és képviselő testülete, melyet az elnök minden évben egyszer, rendkívüli esetekben többször is összehívhat.

XII.

A közgyűlés hatásköre.

a) Az évi jelentések meghallgatása és letárgyalása. b) A közgyűlés által választandó tisztviselők megválasztása. c) A költségvetés, a kötelező tagsági hozzájárulás megállapítása, a zárószámadás jóváhagyása, felmentések megadása. e) Tagok felvétele. f) A szervezet módosítása és az esetleges feloszlás kimondása.

XIII.

A Szövetség tagozódása.

A Szövetség egyházmegyei alakulatokra oszlik fel. Minden egyházmegyében az egyházmegyék esperesnéinek elnöklete alatt megszervezendő az egyházmegyei lelkésznék szövetsége, amely a kerületi szervezethez hasonló tisztkarral működik.

Az egyházmegyei lelkésznék szövetsége az egyházmegye területén szolgálja ugyanazon célokat, amelyeket a kerületi lelkésznék szövetsége kitűzött. E célok szolgálatára mindig a helyi körülmények szerint teszi meg az irányított intézkedéseket.

Az egyházmegyei lelkésznék szövetsége maga állapítja meg ügyrendjét, választja meg tisztikarát és ahol a tagok száma indokoltá teszi, saját körében választmányt is alakíthat.

Amennyiben az egyházmegyei lelkésznék szövetsége választmányt alakít, az egyházmegyei lelkésznék szövetsége választmányi tagjainak számát az egyházmegyei közgyűlés választja meg. Ugyancsak a közgyűlés állapítja meg aránylagosan a választmányi tagok létszámát.

XIV.

A Szövetség feloszlataása.

Feloszlataás esetén a Szövetség összes vagyona az Erdélyi Református Egyházkerületre száll, azzal a kikötéssel, hogy a kerület a vagyont a lelkész-özvegyek segélyezésére köteles fordítani.

XV.

Az Országos Református Lelkésznék Szövetségéhez való viszony.

Az Erdélyi Református Lelkésznék Szövetsége magát az Országos Református Lelkésznék Szövetsége alkotó tagjának tekinti és az Országos Református Lelkésznék Szövetségében az országos szövetség elnökségének, illetve közgyűlésének meghívása által megállapított képvisellel vesz részt és készséggel szolgálja saját körében az Országos Református Lelkésznék Szövetsége által reá bízott fealadatokat.

XVI.

Az Erdélyi Református Lelkésznék Szövetsége kizárólag egyházi célokat szolgál és az Egyházi Főhatóság ellenőrzése, felügyelete és jóváhagyása mellett működik.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vezérgondolatok Fankhauser vasárnapi iskolai tanításaihoz.

12. Bábel tornya.

Textus : I. Móz. 11 : 1—9.

Nóé nem volt tökéletesebb kortársainál. Ő is bűnös ember volt, de hitt Istenben. A bűn egyetemességére mutat, hogy bár Nóé hitt Istenben, mégis rajta keresztül is tovább árad a bűn az emberekre, Nóé utódaira. Ezt pedig abból látjuk, hogy a Bábel tornyának építésénél végeredményben ugyanazt a bűnt követik el az emberek, mint az első ember: Ádám. Tornyot építene, hogy Isten magasságába érjenek. Mi ez, ha nem az űs bűn, mellyel az ember Isten helyére törekszik és magának akarja megszerezni a dicsőséget. Ez természetesen azt hozná magával, hogy az ember *Istentől* vette el a dicsőséget és a hatalmat, Isten pedig rabszolgává lenne az ember uralma alatt. Hiszen, ha sikerült volna a terv, az emberek lettek volna Istenné, két Isten nem lehetséges és szükségképpen Isten lett volna az ember szolgája. Nem mellékesen, hanem erősen kidomborítva kell kihozni a bűn egyetemességének gondolatát és az egész történetet amikor dramatizáljuk, erre a gondolatra nézve kell beállítanunk.

Nem *egyesek* gondoltak arra, hogy Istent letaszítsák trónjáról, mint ahogyan azt Fankhauser talán a történet színezése miatt elmondja, hanem éppen ez a lényeg. Ha nem ez volna, úgy a Bábel tornyának története benne se lenne a Szentírásban. Ez a lényeg, hogy az emberek *csak ezt* akarták és saját dicsőségüknek emjéket állítani. Be akarja mutatni a Szentírás a bűn mérhetetlen hatalmát és azt, hogy a bűn alapjában véve mindig ugyanaz, ha különböző formában is jelenik meg: az ember uralomra tör, akár az Isten, akár az ember, a felebarát feletti uralomra.

Fankhauser egészen mellékesen, a történet tanításának végén mutat egyetlen célzó mondattal rá arra a tényre, hogy Isten nem engedheti meg az Ő uralma ellen való lázadást, hanem — büntet. Büntetés a nyelvek összezavarása. Ezzel megakadályozza a hatalomra való törés száneékának keresztülvitelét is, de egyben büntet is. Nem rejtettetes, hogy az emberek, amíg megértették egymás nyelvét, ezt az egységet arra használták fel, hogy Isten ellen törjenek? És ma is nem azt látjuk, hogy az emberek inkább abban tudnak egyesülni, amikor gonosz terveket akarnak véghezvinni?

A bűn hatalmát mutatja, hogy jó tervek keresztülvitelére kevesebben és ritkábban tudnak az emberek egyesülni?! A nyelvek összezavarását szószерinti értelemben is lehet venni, de tovább is kell menni, mert az ó szövetség mindenütt lemutat a testi értelemről a lelki értelemre. És különösen az alkalmazásban kell a gyermek számára érzékelhetővé tenni szemléltetéssel, hogy mit jelent ma és minden időben az a tény, hogy az emberek nem értik meg egymást. (Ezért van lopás, gyilkosság, háború stb.) Nagyon helyes Fankhauser látása, hogy az embereket egy értelemre majd csak a Szentlélek vezeti, pedig különböző nyelvű emberek hallgatják az első pünköstben a prédikációt. Ez arra mutat, hogy az emberek egységre, békességre, közösségre akkor jutnak, amikor Isten újból Urrá lesz az emberek felett, tehát akkor, amikor pontosan az ellenkezője történt, mint a Bábel tornyánál. Általában azt láthatjuk, hogy az ó szövetség problémáira, kérdéseire mindig megtaláljuk a megoldást, a feleletet az új szövetségben és ezt minden alkalommal meg is kell keresnünk.

Ének: 132:1.

13. *Ábrahám elhivatása és kiköltözése.*

Textus: I. Móz. 11:27–32, 12:1–8.

Ábrahám történeteiben mindenütt a kiválasztás jeleit látjuk. Ez nemcsak erre a történetre vonatkozik, hanem mindenik Ábrahám-történetre. Ez alatt a szempont alatt kell tehát szemlélnünk őket. Kérdésünk minden esetben ez: mit tesz Isten kiválasztottja?

Isten kiválasztja Ábrahámot. Ennek következménye: Ábrahám hisz. Ez a gondolat meggyengül Fankhausernél, amikor az 52. oldalán az áll, hogy Isten azért használhatja fel Ábrahámot az Ó országának építésére, mert Ábrahám hisz. Éppen fordítva igaz ez. Isten építeni akarja országát, ezért kiválasztja Ábrahámot és ennek következtében Ábrahám hisz és engedelmeskedik.

Ábrahám kiválasztása abban mutatkozik meg, hogy szakítania kell mindazzal, ami addig az életét betöltölte. Új hazába kell indulnia. Nem tudja, hogy hová. Ez a lényeg. Fejest kell ugrania a sötétbe. Egyedül marad a bizonytalannal, csak Isten áll mellette. Isten kiválasztottjainak mindig először egyedül kell maragniok. Jézus a pusztába megy, hogy egyedül Isten álljon mellette. Pál apostol ugyanezt teszi: Arábia pusztájába megy, hol Istennel találkozik. Tehát mind kikerülnek a megszokott környezetből és egyedül kell maradniok Istennel. Itt dől el, hogy az ember rá tudja-e bízni magát Istenre, amikor minden addigi támaszték, emberi segítség elhull körülé? De itt mutatkozik meg az is, hogy Isten kiválasztottjai hisznek és megállanak Isten segítségével. Abban a tényben, hogy minden emberi számitás ellenére is rá merik bízni magukat Isten kiválasztottjai az Ó vezetésére és adományára, ebben a tényben mutatkozik meg az, hogy ők valóban Isten kiválasztottjai.

Az alkalmazásban ez a kérdés kell, hogy a gyermekek elé álljon: elhagysz-e mindent, hogy egyedül Istennel légy? Elhagyod-e hazugságaidat és rábízod-e magad az igazságra, ha ezért mindent elveszítesz és jutalmat nem kapsz igazmondásodért? Megölnöd-e magadban a bosszúvágyat, hogy megbocsátva ellenségeidnek, Isten tetszésére tégy, mint ahogy Jézus Krisztus tette? Megtudod-e ezt tenni, amikor látod, hogy Jézus mit kapott cserébe szeretetért. Megtudod-e tenni, ha ezért majd gyávnak mondanak és gunyolód-nak feletted? Jutalmat nem kapsz érte. Miért? Mert jutalmadat már előre megkaptad: Isten kiválasztott téged, Isten veled van.

Ábrahám Isten kiválasztottja. Ábrahám alakja előremutat Jézus Krisztusra. Ábrahámban megáldatnak a föld nemzetségei. Jézus Krisztusban megáldatnak azok, akik Belőle származnak, akik Benne élnek, az Ő életének mintájára formálják életüket. Ábrahám utódai öröklik azt a földet, melyre Ábrahám költözik. Jézusé az Isten országa. Ezt az országot öröklik azok, akik Őbenne hisznek. Ahová Jézus ment, oda mennek ők is. Jézus az Atya jobbján ül, ott lesz helyük azoknak is, akiket Isten a Jézus Krisztusban magának kiválasztott.

Aranymondds: „Tudjuk pedig, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javokra van.” (Róm. 8:28.)

Ének: 267:1–3.

BCU Cluj / 14. Ábrahám önzellensége Cluj

Textus: I. Móz. 13.

Isten már próbára tette Ábrahám hitét. Most újból próba következik. Eddig megmutatta Ábrahám, hogy Istennel szemben meg tudja alázni magát és engedelmeskedik. Most meg kell mutatnia, hogy emberitársával szemben tud-e aláztos lenni? Választania kell, hogy magának tartja-e a jobbik részt és elmegy a gazdagabb legelőre, vagy ott marad a kihasznált földön, amit a juhok már lelegeltek. Ábrahám dönt: Lótra bizza a választást. Önzetlen? Igen, lehet így is nevezni. De akkor vigyázzunk, mert itt nem valam erkölcsös magatartásról, valami emberi lemondásról van szó, valami emberi jóságról. Itt arról van szó, hogy Ábrahám az Isten iránt való hitét felebarátja iránti engedelmisségben, aláztatban mutatja meg. Itt lesz igazán látható Ábrahám hite. Csakis ez a hit cselekedett és nem valami emberi erény. Hiszen Ábrahám minden hite mellett is nagyon gyenge ember. Ezt láthattuk volna a megelőző történetben, amelyet azonban Fankhauser vem vett fel tanításai közé: t. i. Ábrahám, hogy „jól legyen dolga” és életben maradjon, képes kitenni annak a veszélynek Sárát, a feleségét, hogy a fáráo kedvesévé választja, amikor arra kéri Ábrahám Sárát, hogy nevezze magát Ábrahám hugának. Igazán nem Ábrahám-on mult, hogy Sára megmenekül a veszedelemtől. Tehát látjuk, hogy Ábrahám nagyon is ember, kinek gyengeségei, bűnei vannak. Ha mégis Lótót engedi

választani a legelők között, úgy ezt a hit művelte Ábrahámban. Az alkalmazásban arra kell rámutatni, hogy az Istennek való engedelmesség együtt jár az embereknek való engedelmességgel, vagyis önmagunk megalázásával, a mások érdekeinek előbbre-helyezésével. Sőt igazán csak *abban* mutatkozik meg Isten iránt való engedelmisségünk, hogy magunk helyére, az elsőb helyre felebarátainkat engedjük. Nem mondhatjuk azt, hogy engedelmeskedünk Istennek, ezt azonban csak imádságainkban, templomlátogatásunkban, néhány kegyes szóban mutatjuk meg. Embertársaink között azonban uralkodni akarunk. *A kiválasztott ember kiválasztottsága éppen abban mutatkozik meg, hogy másképpen cselekszik, mint azok, akik közül kiválasztatott.*

Isten másodszor is próbára teszi Ábrahámot felebarátjához való viszonyában. Amikor a próbát kiállja, Isten ekkor erősíti meg újból az Ábrahámnak tett ígéretet: övé a Kánaán és az ő magváé.

Aranymondás: „Ne nézze kiki a maga hasznát, hanem mindenki a másokét is.” (Fil. 2:4.)

Ének: 271.

15. Ábrahám megmenti Lótot.

Textus: I. Móz. 1:4.

Ábrahám kiválasztottsága ebben a részben is megmutatkozik. Mégpedig kettős módon. Először is Ábrahámnak, kinek a legelők közül a gyengébb jutott, ki nem a haszon szempontjából nézte a legelők megosztását, módjában áll, hogy segítsen Lóton, ki saját választása folytán került azok közé, akik fogságba jutottak. És Ábrahám azonnal Lót kiszabadítására siet. Csak annak van módja igazán segíteni felebarátján, aki Isten kiválasztottja. Ennek a számára valóban áldás, hogy módja van a segítséren. Másodszor: Ábrahám 318 emberrel indul el Lót kiszabadításár. Mi ez a szám az óriási ellenséggel szemben! És sikerül terve. Miért? Isten áll Ábrahám mellé. Csak ez a magyarázata a sikernek. De Isten ezt csak kiválasztottjaival teszi meg. Nem számít a kevés, vagy sok Isten kiválasztottjainak sikerénél, mert maga Isten áll a kevéshez, hogy sok, hogy elegendő legyen.

Hogy pedig ezek a fentiek nem erőszakos magyarázatai a textusnak, mutatja, hogy Melkhisédek, a Magasságos Isten papja megáldja Ábrahámot. Ezzel mintegy megpecsételi Isten nevében Ábrahám tetteit, hogy t. i. azok nem véletlenül történtek, nem egy akármilyen ember elhatározását mutatják, hanem Isten akaratából, az Ő szándékainak megfelelően történtek.

Hogy pedig ez valóban Isten akaratából történt, tudnunk kell, hogy ez a Melkhisédek magának Istennek papja volt, ki Isten üzenetét tolmácsolja és magának Istennek nevében áldja meg Ábrahámot. A pogányoknak voltak papjaik, de ezek nem lehettek Ábrahám papjai. Ábrahámnak és azoknak, akik idáig mint Isten

kiválasztottai szerepeltek a Bibliában — nem voltak papjaik. Ebben a helyzetben találkozik Ábrahám Melkhisédekkel. Erről a Melkhisédekről pedig az újszövetségben, a Zsidókhoz írott levélben azt olvashatjuk, hogy „Apa nélkül, anya nélkül, nemzetség nélkül való; sem napjainak kezdete, sem életének vége nincs, de hasonlónak tételvén az Isten fiához, pap marad örökké.” Innen látjuk, hogy az, akiről az ó-szövetségben sem azelőtt, sem azután nem olvashatunk, ki a titokzatos homályból, az ismeretlenségből jön, Melkhisédek valóban Isten papja, az igazi Isten papja, mert Isten fiához hasonlónak tételvén. Nem kétséges tehát, hogy amikor Melkhisédek megáldja Ábrahámot, Isten áldását közvetíti és ezzel újból megpecsételi Ábrahám kiválasztottságát.

Melkhisédek példázta előttünk azt a papot, akinek áldása valóban érvényes, akinek valóban van hatalma arra, hogy megpecsételje a kiválasztottságot. *Ilyen* pap csak egyetlen egy van a többi papok között, aki páratlan, mert Isten egyetlen küldöttje: Jézus Krisztus. Melkhisédek Ői példázta, Őreá mutat előre, megmutatja, hogy mit cselekszik Jézus Krisztus a kiválasztottakkal: megáldja, megpecsételi Isten számára azokat, akik cselekedeteikben Istenhez való hűségüket mutatják meg. Melkhisédek alakját feltétlenül fel kell használni a vasárnapi iskolai tanításban, mert egyenesen rámutat Jézus Krisztusra, aki öröktől fogva van, mint Melkhisédek és Aki megáldja a Szentlélek titkos pecsétjével Isten kiválasztottait.

Aranymondás: „Mert akinek van, annak adatik; és akinek nincs, attól az is elvételik, amije van.” (Márk 4: 15)

Ének: 257. 1—2.

KOZMA TIBOR

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében.

Andrási Tivadar: Jézus. ára 5.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 3.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 8.— P. II. kötet 8.— P, III. kötet 8.— P, IV. kötet 8.— P. Mind a négy együtt 24.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 12.— P. Ap. Csel. magyarázatának II-ik kötete, ára 12.— P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 8.— P.

Katonának való füzetek, drb. à 30 fillér.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 40 f.

„ **A négyes.** 40 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 30 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal, ára 7.— P.

A mi dalaink. VIII-ik, legújabb kiadás, ára 2.— P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás, 1.— Pengő.

„Itt az Isten köztünk.“ 1944. évre, 3·60 P.

Bántó Tercesi: Ibolyavirág. Kis színdarab
gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára
20 fillér.

Két színdarab. (Karácsonyi álom, A kísértet) 1·20 P.

Sillay István: Hazátlanok, 6— P.

Tléd a dicséret. (Prédikációk, Incze Erzsébet
gyűjteménye.) 8— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyel. III. kiadás, 40 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 50 f.

**Mózes András: Az erdélyi román refor-
máció kátéirodalma,** ára 5 P.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára füzve
2·50, kötve 12— P.

László Dezső: Ige - Hit - Egyház, ára 5 P.

Kádár Géza: Templomi Imák, ára 8 P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható
vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében.
A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden
még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Kará-
csony Sándor könyvei stb.), a „Traktátus Sorozat“ könyvei
és a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés kiadványai bolti
árakon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mon-
dásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekk számla száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.